

Pastorálne úlohy cirkevného zboru dnes

Mgr. Jozef Benka, PhD

Abstrakt

Welche seelsorglichen Aufgaben stehen heute vor unseren Kirchengemeinden? Was bedeutet eigentlich seelsorglich wirken? Woher kommt das? Wer soll diese Tätigkeit ausüben? Welche Aufgabe in dieser Richtung generiert heutige Situation in der Gesellschaft, in der wir leben? Brauchen wir besondere Voraussetzungen, Methoden, Verfahren dazu? Welche Rolle hat die Bibel im Seelsorgegespräch? Das sind einige Fragen, auf welche wir versuchen, eine Antwort zu finden, wenn wir in diesem Aufsatz über einige seelsorgliche Aufgaben in unseren Kirchengemeinden heute nachdenken.

Kľúčové slová:

Pastorálna činnosť, všeobecné kňazstvo, pastorálny rozhovor, pastorálna charizma, pastorálne úlohy, príprava spolupracovníkov, plán pastorálnej služby

Skôr než budeme hovoriť o úlohách, o pastorálnom prejavovaní sa cirkevného zboru, je potrebné sa zamyslieť na tým, čo to je pastorálne pôsobiť? Prečo sa takto máme prejavovať? Odkiaľ to pramení? Kto sa v cirkevnom zbore má takto prejavovať? Ako tieto úlohy generuje spoločenská situácia, v ktorej dnes žijeme? Sú k tomu potrebné zvláštne predpoklady, metódy, postupy? Aké miesto má mať Biblia v pastorálnom rozhovore? A dalo by sa pokračovať v kladení ďalších otázok. Skúsme však odpovedať na už položené.

Čo to teda znamená pastorálne pôsobiť?

Keď Jürgen Ziemer, nemecký praktický teológ z Lipska, mapuje pojem pastorálky a všíma si pastorálnu činnosť v historickom kontexte, konštatuje. „Nijaká oblasť praktickej teológie nedisponuje tak **širokým horizontom** ako pastorálka. Pohybuje sa medzi cirkevnou disciplínou a terapiou, priateľským rozhovorom a svedčou, pomocou pre vieru a poradenstvom pre život. To je sila kresťanskej pastorálky a často aj jej problém.“¹

Bolo by zaujímavé sledovať, aké dôrazy v teórii i praxi pastorálnej starostlivosti sa objavovali v jednotlivých historických obdobiach, v jednotlivých cirkvách, či pri výrazných osobnostiach, ktorí v teórii i svojou praktickou činnosťou určovali smer. Videli by sme ten široký horizont, klady a niekedy aj nesprávne pochopenie.

Dnes sa bežne hovorí o troch smeroch v chápaní pastorálnej starostlivosti, ktoré sa navzájom ovplyvňujú a niekedy viac alebo menej výrazne ohraničujú. Je to takzvaná **kegygmatická** pastorálka, **terapeutická** pastorálka a **evangelikálna** pastorálka.

Kerygmatická pastorálka upriamuje našu pozornosť na Božie slovo, na jeho zvesť jednotlivcovi, posilňovanie jeho viery. To je jej trvalý odkaz. Podceňuje však podmienky, v ktorých človek žije, psychické procesy, ktoré ho určujú, jeho pripravenosť, či nepripravenosť Božie slovo vo svojej konkrétnej situácii prijať.

---

¹ ZIEMER, Jürgen. Seelsorgelehre, s. 41

Toto si všima terapeutická pastorálka obohacovaná o poznatky z psychológie, psychoterapie, z umenia viesť rozhovor, teoreticky i prakticky sa v ňom zdokonaľovať. Je iste dobré a prospešné sa mnohému z toho naučiť, terapeutická pastorálka sa však v niektorých svojich predstaviteľoch dostáva do situácie, že sa viacej spolieha na metodiku a na uzdravujúci ľudský potenciál, ktorý je v človeku, ako na moc Božieho slova, ktoré prichádza zvonku.

Hlavne evangelikálna pastorálka sa proti tomu silne ohradzuje, sama sa však často dostáva do druhého extrému, keď mechanicky bez ohľadu na konkrétnu situáciu človeka i bez ohľadu na situáciu, do akej bol biblický text povedaný, používa biblické texty ako určité terapeutické výroky.

Ohradzujúc sa proti extrémom psychologizmu i fundamentalistického aktivizmu definuje Josef Smolík, pražský praktický teológ, poslanie pastorálnej starostlivosti ako **službu viere a životu z viery** vychádzajúc pritom z **moci evanjelia** a zo **života cirkevného zboru**, kde centrom je **živý Kristus**. Toto chápanie by sme mohli vidieť ako prínosné aj pre našu situáciu. Možno s dodatkom, aby sme sa nebáli viac využívať mnohé dobré podnety z terapeutickkej pastorálky.

Pastorálny rozmer Biblie

Aby sme mohli plniť pastorálne úlohy, musíme najskôr prijímať silu to robiť. Takýto prameň nachádzame predovšetkým v Písme svätom. Jeho pravidelné čítanie bude pre nás zdrojom takejto sily a pri jeho hlbšom poznávaní sa nám podarí objavovať aj jeho pastorálny rozmer. Na znázornenie by sme si teraz mohli z tohto uhla priblížiť viaceré knihy Písma. Urobíme tak veľmi stručne na základe dvoch biblických kníh: knihy žalmov zo SZ a Evanjelia podľa Jána z NZ.

To prvé, čo si z pastorálneho rozmeru žalmov máme zobrat', je naučiť sa vnímať vlastnú dušu, jej rozličné zraňovania, objavovať duchovný rozmer svojho života. Žalmy nám ponúkajú jazyk, reč, ktorou sa duša môže prejavovať, dávať o sebe vedieť, že žije, že smúti i raduje sa. **Je to reč sĺz, nárekov i reč jasotu, chválenia Boha a radosti**. Stačí si na niektoré verše žalmov pospomínať: „Prečo si skleslá, duša moja, a zmietaš sa vo mne? Očakávaj na Boha, lebo ešte ďakovať budem Jemu, spaseniu svojej tváre, svojmu Bohu?“ (Ž 42, 6) „Dobroreč duša moja, Hospodinu a celé moje vnútro Jeho svätému menu! Dobroreč duša moja, Hospodinu a nezabúdaj na žiadne Jeho dobrodenia“ (Ž 103,1-2).

Že je to veľká vec, mať ku komu hovoriť v žiali i radosti, to som si nedávno silne uvedomil pri sledovaní jedného rozhovoru s pomerne známou spisovateľkou, ktorá na priamu otázku, či verí v Boha, odpovedala: „Nebola mi darovaná viera, ale úprimne závidím kresťanom, ktorí majú niekoho, kto im pomáha niesť ich vlastnú dušu. Nie je to totiž vždy ľahké uniesť vlastnú dušu sám.“ Preto my kresťania môžeme k tomu dodať. Žalmy v tomto **nesení vlastnej duše** nám môžu byť veľkou pomocou, ak sa budeme k nim pravidelne vracat'.

Jánovo evanjelium nám ukazuje, že pastorálne pôsobenie pramení zo života v blízkosti Ježišovej. Iba v Jánovom evanjeliu nachádzame zvláštnu formuláciu, že „jeden z jeho učeníkov, ktorého Ježiš miloval, spočíval na prsiach Ježišových“ (J 13,13). **Kresťanská pastorálka vyrastá z toho, že ľudia „spočívajú na prsiach Ježišových“, že sami pijú zo živého prameňa viery a z neho ďalej podávajú.**² Origenes sa vyslovil, že evanjelium Jánovo môže pochopiť len ten, kto podobne ako Ján sám spočíva na prsiach Ježišových. Plniť pastorálne úlohy teda dokáže len ten, kto sám na sebe zažil pastorálne pôsobenie Ježišovo.

Modelovo sa dajú predstaviť jednotlivé črty Ježišovej pastorálnej činnosti na stretnutí s nemocným pri jazere Betezda (J 5, 1-16). Najskôr treba **iného zbadat'**. Ježiš neprehliada

² BÄREND, Hartmut. Johannesevangelium, s. 71

nemocného, neodvráti od neho zrak. Potom nasleduje **pripravenosť počúvať**. Ježiš mu venuje potrebný čas, aby vypočul jeho príbeh. Po vypočutí **nasleduje otázka**. Tá umožňuje chorému vyliat' si pred Ježišom srdce. Otázka ešte nenahrádza odpoveď, ale umožňuje sa človeku otvoriť a byť pripravený prijímať Ježišovu uzdravujúcu silu. Na to **prichádza Ježišovo uzdravujúce slovo**. V pastorálnej praxi Jánovho evanjelia sa Ježišovo oslobodzujúce slovo vždy objaví, nikdy nevystane. Otázka je len kedy. Nie hneď, ale väčšinou po prípravnej fáze. Po uzdravení chorého v Betezde však príbeh nekončí. Má svoje pokračovanie. **Ježišova pastorálna činnosť je pokračujúca pastorálna činnosť**. Stretne ho znovu a povie mu: „Ajhľa, ozdravel si, nehreš viac, aby sa ti nestalo niečo horšieho.“ (v. 14). Pastorálna činnosť nie je jednorázová činnosť.

Za jednotlivými krokmi Ježišovej pastorálnej činnosti teologicky musíme vidieť sumu evanjelia (J 3,16). Ježišov pohľad, jeho pripravenosť počúvať, jeho otázky, oslobodzujúce slovo prameniace v Božej láske k ľuďom, ako ju stelesňoval Ježiš sám. Božia filantropia je zdrojom každej skutočnej pastorálnej činnosti. Nielen Ježišova pastorálna starostlivosť o ľudí je motivovaná Božou láskou, ale aj pastorálna služba Kristovej cirkvi žije z Kristovej lásky spečatenej na kríži..

Pastorálny rozmer života cirkevného zboru

Aby sme mohli pastorálne pôsobiť a mať na to dost' síl, nestačí si len doma pravidelne čítať Písmo i objavovať jeho pastorálny rozmer. Písmo svedčiacie nám o Kristu nás vedie do spoločenstva veriacich v Neho, do konkrétneho cirkevného zboru, do jeho centrálného diania, na služby Božie.. Ved' Kristus existuje v tomto svete ako zbor – takto to formuluje D. Bonhoeffer.

Josef Smolík nás vo svojom kompendiu Pastorálna starostlivosť upozorňuje práve na pastorálny rozmer služieb Božích citujúc nemeckého praktického teológa Manfreda Seitza, ktorý **v službách Božích vidí stred pastorálnej starostlivosti**.³

Pastorálna starostlivosť nemôže vyrastať z deficitov, s ktorými sa v každom cirkevnom zbore stretávame nadmieru a ktoré nás skôr deprimujú ako povzbudzujú. Musí vychádzať **z plnosti Božieho obdarovania** a to nám poskytujú práve služby Božie. Pastorálny rozmer majú všetky časti služieb Božích, predovšetkým **zvest' Božieho slova a sviatosti**. Ale i liturgické časti, piesne, modlitby, zvlášť prihovorné modlitby. **Liturgia** ako taká sa v posledných rokoch výrazne dostáva do pozornosti praktickoteologického myslenia. Aj Smolík k tomu poznamenáva: „Jednotlivé časti služieb Božích majú taktiež silný pastorálny náboj, často silnejší než kázeň. Poslucháči preto často odchádzajú oslovení skôr niektorým biblickým veršom liturgického poriadku alebo slohou piesne.“⁴ A v najnovšom čísle Kostnických iskier (Kapitoly z pamätí) z 29. októbra 2003 Smolík píše: „Cestu do budúcnosti chce dnes razit' smer, ktorý predbežne označím za **liturgizmus**...Je to dobré (že sa liturgike dáva priestor), lebo v liturgických textoch, v doxológii, v modlitbách, vo vyznaniach, v lekciónároch žije plný obsah evanjelia V nich sú nám odovzdávané zápasy viery, ktorými za storočia cirkev prešla. Vec má však aj svoje tienisté stránky. K nim dochádza tam, kde liturgicky text nie je krytý vnútorným pochopením a až emocionálnym postojom viery, postojom chvál a pokánia, ale je len akousi estetizujúcou formou, sústredením na vonkajšok.“⁵ Aby tomu tak nebolo, má tu svoje miesto ustavične kázeň slova Božieho, ktorá má mať však tiež svoj pastorálny rozmer.

Pastorálny rozmer a dosah má aj to, čo sa deje pred službami Božími i po nich. Chrám Boží svojou čistotou, upravenosťou oltára so živými kvetmi a nie umelými napodobneninami,

³ SMOLÍK, Josef. Pastýrská péče, s. 24

⁴ Tamže, s. 27

⁵ SMOLÍK, Josef. Kapitoly z pamätí, s. 4

horiacimi sviecami by mal lákať svojou pozývajúcou atmosférou. **Tichá organová hudba, sústredené modlitebné očakávanie zhromaždených namiesto voľného rozhovoru o bežných veciach.** Pastorálne blahodárne môže pôsobiť na ordinovaných bratov a sestry, ak posledné minúty pred službami Božími nebudú musieť venovať dokončovaniu oznamov o milodaroch tesne pred službami Božími donesených, veď na to je dosť času počas týždňa aj s nevyhnutným pastorálnym rozhovorom. Alebo sú ordinovaní tesne pred službami Božími zbytočne zaťažovaní rozličnými boľáčkami v živote cirkevného zboru, ktorých riešenie má iné miesto a iný čas. Modlitby za Slova Božieho kazateľa by vtedy mali zaznievať. A zo strany ordinovaných? **Cenné minúty pred službami Božími má ordinovaný služobník venovať modlitebnému sústredeniu, aby jeho tvár, keď vstúpi do chrámu, vyžarovala sústredenosť a pokoj, ktorý prichádza od Boha.**

A po službách Božích pastorálne blahodárne bude pôsobiť na život cirkevného zboru, **ak dôjde ku komunikácii**, k podaniu rúk i prehodeniu niekoľkých slov medzi veriacimi a zborovým farárom i medzi veriacimi navzájom. Predovšetkým v zahraničí praktizované čajové či kávové zastavenia majú tu svoj veľký význam.

Kontext, v ktorom cirkevný zbor plní pastorálne úlohy

Keď hovoríme o pastorálnych úlohách cirkevného zboru, máme mať iste pred sebou obraz jednotlivého človeka, ktorého by sme nemali prehliadať, ale byť pripravení ho počúvať, pýtať sa na jeho radosti i starosti a vedieť ho osloviť oslobodzujúcim i usmerňujúcim slovom evanjelia. Konkrétny človek však žije v určitých súvislostiach, väzbách priateľských, rodinných, spoločenských. Tradičné väzby ustálených poriadkov, ktoré sa odovzdávali z generácie na generáciu sa pod vplyvom vonkajších spoločenských zmien začínajú silne otriasať. Na jednej strane sa to začína vnímať ako oslobodenie. Možnosť samostatného rozhodovania sa prináša potešenie. Na druhej strane sa to stáva i bremenom. Ustavičný tlak na výber z viacerých možností a nevyhnutnosť voľby zneisťuje. Tradičné väzby plnili stabilizujúcu a orientujúcu funkciu a cez ne sa odovzdávali náboženské i mravné hodnoty. Dnes dochádza k postupnej diferenciacii, k pluralite názorov, životných postojov, predstáv o živote a svete. Dnes musíme rátať so zmenami, ktoré sa dejú s deťmi, mládežou i dospelými. Každý je zvláštny prípad, taký je titul známej štúdie o náboženstve dnešných detí vo Švajčiarsku z pred niekoľkých rokov. **Preto individuálny prístup pri plnení pastorálnych úloh stáva sa dnes nevyhnutným.**

Jestvuje však aj určitý základný pocit doby, ktorý je dobre si uvedomovať pri plnení pastorálnych úloh. Ak by sme sa pýtali po základnej skúsenosti, ktorou by sa dal charakterizovať spoločenský i individuálny život dnešného človeka, prof. Ziemer odpovedá, že je to predovšetkým **citeľná strata istoty** vychádzajúca z predpokladu, že predtým bolo viac istoty a viac istých orientačných bodov pre základnú zorientovanosť človeka. Ako je to na Slovensku? Sociológ Vladimír Krivý pri zhodnotení výskumu z roku 1996 v štúdií K akým hodnotám sa ľudia na Slovensku hlásia, konštatuje: „Pre slovenskú populáciu (nie iba pre ňu, ale pre ňu o niečo viac) je celkove charakteristická rozšírená túžba po kľudnom a pokojnom živote. Napr. až 75% skúmanej populácie sa prikláňa k zásade „žiť kľudne“ (a ostatní k zásade „prebojovávať sa životom“). Až 65% - a to je viac než v ostatných skúmaných krajinách – sa prikláňa ku kľudnému zamestnaniu (a ostatných 35% k úsiliu o profesionálny úspech). 73 % sa chce vyhnúť problémom a preto neriskovať (ostatní sa nebránia riziku, ktoré „robí život vzrušujúcejším“) **Sumárne vyjadrené, až tri štvrtiny (75%) občanov SR sa orientuje na kľud.**⁶

⁶ KRIVÝ, Vladimír. K akým hodnotám sa ľudia na Slovensku hlásia. Analýza zistení z výskumu GfK v roku 1996, s. 12

Čo to pre našu pastorálnu prax znamená? Prof. Ziemer to sumarizuje takto: Život v neistote: to je základná skúsenosť dnešnej modernej spoločnosti. Pastorizujúci, ktorí tento kontext skutočne vnímajú, budú svoje poverenie vidieť v tom, aby pomáhali ľuďom nachádzať oprávnené (zdôvodniteľné) istoty. Nedá sa to dosiahnuť nejakým reštauračným zaprisahávaním formúl, ale len citlivým vnímaním kontextu, ktorý vyvoláva neistoty, ako sa odrážajú v konkrétnych problémoch tých ľudí, ktorí svojimi otázkami a hľadaním sa obracajú na pastorálnych pracovníkov.⁷

Kto vykonáva pastorálnu starostlivosť?

Každý ordinovaný farár vie, že k jeho povinnostiam vykonávania duchovného úradu patrí pravidelná pastorálna starostlivosť o veriacich. Na to sa pripravuje teoreticky i prakticky. O ochote ordinovaných bratov a sestier tiež hádam netreba pochybovať. V dotazníku, ktorý bol robený našou cirkvou v polovici deväťdesiatych rokov, na ktorom sa zúčastnili z viacerých zborov ordinovaní i neordinovaní bratia a sestry, vyplýva veľké odhodlanie vykonať pastorálnu návštevu na slovné či písomné požiadanie. Je signalizované aj dostatočné pochopenie pre pastorálne návštevy zo strany cirkevníkov i keď podľa údajov neordinovaných je badateľný sklon dať prednosť návšteve na fare, no záujem o pastorálnu návštevu farára v rodine tu vo väčšine jestvuje.

Menej je v bežnom vedomí, že **na základe Lutherovho učenia o všeobecnom kňazstve**, aj pokrstení členovia zboru majú konať pastorálnu službu. To nie je dôležité len zásadne konštatovať, ale snažiť sa aj o praktickú realizáciu tejto zásady. Tomu sa v našich pomeroch venoval vo viacerých článkoch v roku 1943 v Cirkevných listoch profesor Ján Jamnický. Požaduje, aby na pastorálno-evanjelizačnom poli sa pracovalo tak, aby mohli vyrastať kresťanské osobnosti, ktoré praktizujú osobnú zbožnosť, konajú mravne bezúhonne a sú ochotní spolupodieľať sa na pastorálnej starostlivosti zboru i pri jeho evanjelizovaní.

Neordinovaní členovia pastorálnu službu vždy svojím spôsobom robili a robia. Je to bratsko-sesterská účasť na radoostiach i starostiach iných, vzájomná pomoc a posilnenie, výmena skúseností v živote viery i v otázkach života. Pastorálnu službu neordinovaných treba však podporovať a povzbudzovať, ak má dostať organizovanejšiu formu v podobe návštevnej služby, sprevádzaní ľudí v rozličných životných situáciách, v chorobe, zomieraní atď. **Práve medzi neordinovanými nachádzame mnoho tých, ktorí majú pastorálnu charizmu.** Osobný šarm, schopnosť vcítiť sa do položenia iných, duchovné vyžarovanie môžu na iných pôsobiť potešujúco, povzbudzujúco, liečivo.

Apoštol Pavel vedel o tomto dare mnohých v cirkevnom zbore, keď hovorí o cirkvi ako o tele Kristovom, kde sú rozličné dary na budovanie jedného tela. Z dejín kresťanskej cirkvi sú známe mnohé príklady charismatickej pastorálnej starostlivosti počnúc pustovníkmi v 4. storočí a končiac postavami starcov v Rusku, ako ich zobrazil napríklad Dostojevskij. Aj v židovskom chasidskom hnutí nachádzame mnoho podnetov a múdrosti z praktizovania pastorálnej starostlivosti. V evanjelickej cirkvi veľkým impulzom takto sa prejavovať bol a je dosiaľ pietizmus. Dôležité pri plnení pastorálnych úloh v zbore je toto si uvedomovať a zvlášť vedenia zborov a ich presbyterstvá by mali vytvárať podmienky i prejavovať podporu, aby mohli čím viacerí a zvlášť tí s charizmami pastorálne pôsobiť v rámci zboru i smerom k svetu.

Predpoklady, metódy, postupy pastorálnej starostlivosti

⁷ ZIEMER, Jürgen. Seelsorgelehre, s. 37

Je to oblasť na samostatnú prednášku. Obmedzíme sa len na jeden prvok, na **základné správanie sa pri pastorálnom rozhovore**. Pre účinnú pastorálnu starostlivosť je totiž **umenie viesť rozhovor** veľmi dôležité. Poznatky z terapeutickkej pastorálky sú tu veľmi osožné.

Z poslednej doby sú v pastorálnej literatúre cenené takzvané maximá pre základné pastorálne správanie sa pri rozhovore od už spomínaného **Jürgena Ziemera**. Uvádza **štyri aspekty pastorálneho správania sa pri rozhovore: chápanie, akceptujúce, povzbudzujúce a autentické**.⁸

Chápanie správanie znamená vedieť sa vcítiť do polozenia iného, pokúsiť sa vidieť veci z jeho pohľadu, vidieť ho v jeho životnom kontexte, nechciet hneď všetko riešiť z vlastného pohľadu, umožniť mu prejavíť jeho city.

Akceptujúce správanie sa prejavuje v tom, že druhého prijímame ako človeka s vlastnou hodnotou, dôstojnosťou, nie ako problém, prípad, či úbohého hriešnika. Prijímame ho s potrebnou emocionálnou vrúcnosťou bez podmienok tak ako aj nás Boh prijíma.

Povzbudzujúce správanie sa pri pastorálnom rozhovore znamená oslovovať toho druhého v pohľade na to, aké možnosti sa mu otvárajú a nie iba nadväzovať na to, čo sa mu dosiaľ nepodarilo. Otvárať mu oči pre možnosti, ktoré mu pripravuje Boh.

A nakoniec **autentické** správanie sa pri pastorálnom rozhovore znamená pre nás to, že ten, kto od nás očakáva pomoc, či ktorému my chceme pomôcť, musí cítiť, že my sami sme vyrovnanými kresťanskými osobnosťami, že sme autentickými kresťanmi. Musí cítiť, že to, čo robíme a za čo sa vydávame, že to robíme z celej duše a bez nejakých postranných úmyslov. O to sa máme snažiť, i keď nie vždy sa nám to bude dariť, lebo sme tiež len nedokonalí hriešni ľudia.

Miesto Biblie v pastorálnom rozhovore

Vyššie sme si uviedli definíciu pastorálky podľa Smolíka ako službu viere a životu z viery. Dnes, keď sa všetky istoty kolíšu a keď mnohých prepadáva pocit nezmyselnosti života, mali by sme pomáhať ľuďom nachádzať istotu v Bohu, objavovať zmysel života v Božom spásonosnom pláne pre celý svet i pre každého jednotlivca. Pomáhať im odstraňovať prekážky, ktoré im bránia veriť i ukazovať na možnosti života, ktoré otvára viera. Vedieť ich povzbudiť, potešiť, pomôcť im orientovať sa v učení o viere i v praktickom živote. Naša dobrá znalosť Písma svätého tu má svoje nezastupiteľné miesto.

Ako však máme Písmo sväté v pastorálnom rozhovore používať? V starých pastorálkach sa hovorilo o **orthotomii** odvolávajúc sa na 2 Tim 2,15 : „Usiluj sa postaviť pred Boha ako osvedčený pracovník, ktorý sa nepotrebuje hanbiť a správne podáva slovo pravdy.“ Náuka o orthotomii chcela sprostredkovať citlivosť pre správny čas a správne slovo podľa potreby, či bolo potrebné hovoriť o Abrahámovej poslušnosti, Dávidovom hriechu, Šalamúnovej modlitbe, či Šalamúnovom pokušení a pod. Novšie pohľady vytýkajú starému prístupu napriek snahe o diferencovanosť nedostatočné zohľadnenie situácie toho, kto pomoc hľadal a akýsi autoritársky prístup zhora. Hľadajúci či trpiaci človek musí sám, z vlastnej situácie, z vlastnej perspektívy objaviť cestu, ktorú má pre neho pripravenú Boh. Svojou pastorálnou službou mu máme k tomu len pomôcť. Ba takým spôsobom pomáhame vlastne aj my sebe, obohacujeme sa tým, keď sme svedkami, že našou pomocou ten druhý začína sám zvládať svoje problémy, začína sa dobre orientovať vo veciach viery i života i to ako to robí. Teda dochádza k vzájomnému pôsobeniu, obohacovaniu sa. Obaja určujú náplň i spôsob rozhovoru. Je to odklon od autoritatívneho spôsobu k interaktívnemu. Je to smer, cesta, po ktorej sa snaží ísť najnovšia pastorálka.

⁸ Tamže, s. 155 – 164

Na tomto pozadí **Michael Meyer Blanck**⁹ hovorí o **piatich prístupoch** ako používať dnes Bibliu v pastorálnom rozhovore.

Ako prvý uvádza **kerygmatický prístup**. Biblický text sa tu používa priamo zvestne ako zdroj potešenia, odpustenia hriechov. To je vlastne aj centrálny obsah a cieľ pastorálneho rozhovoru. Takto sa v dejinách často biblický text používal a mal by sa i naďalej, ale podľa Meyera Blancka, nemal by sa zneužívať ako jediná možnosť.

Druhý je **empatický prístup**. Biblický text slúži na to, aby ten, čo hľadá pomoc, mohol ním vyjadriť svoje pocity. Tu sa osvedčujú predovšetkým žalmy, náreky jednotlivcov. Utrpenie žalmistu prepožičiava utrpeniu dnešného človeka reč a pomáha ho tematizovať.

Tretí je **vyzývajúci prístup**. Biblický verš slúži ako impulz vniesť do rozhovoru iný pohľad bez toho, aby sme ignorovali pocity toho druhého. To platí zvlášť vtedy, keď znie biblický verš provokatívne. Vyrovnávanie sa s takýmto veršom môže sa ponúknuť ako domáca úloha.

Štvrtý je **alternatívny prístup**. Ponúknem sa dve protirečiace biblické výpovede ako potenciál pre vlastnú interpretáciu, tiež vhodné na domácu úlohu. Tým sa posilňuje zodpovednosť toho druhého za seba.

A nakoniec piaty **diskurzívny prístup**. Tento prístup nás upozorňuje na to, že v pastorálnom rozhovore ide aj o vecné vyrovnávanie sa s falošnými učeniami, napr. so stále viac sa šíriacim učením o reinkarnácii. Na tento zápas sa dnes často zabúda a snažíme sa zaujímať veľakrát len chápací postoj. Ide však o to, aby zápas o evanjelické učenie sa viedol zrozumiteľne a prijateľne na pozadí skúseností dnešných ľudí. V pastorálnom rozhovore sa musí aj zápasiť, viesť spor, okrem zvestovania a toho, že sa snažíme toho druhého chápať. Používať Bibliu v pastorálnom rozhovore týmito piatimi spôsobmi pomôže – podľa Meyera Blancka - znovu dnes aplikovať staré učenie o orthotomii bez toho, aby sme sklzli do autoritárskeho štýlu vedenia pastorálneho rozhovoru a popreli tak dobré impulzy terapeutickej pastorálky.

Aké pastorálne úlohy dnes sa očakávajú od cirkevného zboru?

Keď Christian Möller uvažuje o pastorálnych úlohách cirkevného zboru a obracia sa na presbyterov, začína takto: „Predstavte si, že by o vašom zbore platilo toto: Tu sa nikto nemusí cítiť stratený! V tomto zbore nachádzajú mnohí svoje útočisko: Starí ľudia so svojimi neuhmami, chorí so svojimi bolesťami, rodičia so svojimi starosťami s deťmi, deti so svojimi úzkosťami, osamelí, smútiaci, tí, ktorí sa niečím prevínili, ale aj tí, ktorí sa chcú podeliť so svojou radosťou a šťastím. **Ako by sa dalo k tomu prísť, aby sa tak rozliční ľudia mohli cítiť v jednom cirkevnom zbore ako doma? Z večera na ráno to iste nejde. To sa musí postupne vybudovať a pastorálnou činnosťou v zbore vytvoriť takú záchytnú sieť.**“¹⁰

Už sme si povedali, že pastorálka sa pohybuje v širokom horizonte: medzi cirkevnou disciplínou a terapiou, priateľským rozhovorom a svedčovaním, pomocou pre vieru a poradenstvom pre život. Tiež sme povedali, že vykonávanie pastorálnej starostlivosti nie je len povinnosťou farárov, ale celého zboru. Iste je požehnaním pre zbor, ak má brata farára či sestru farárku, ktorí majú charizmu pastorizovať. **Dnešná doba potrebuje takých pastorizátorov, ktorí dokážu pozorným počúvaním, citlivým prístupom a modlitebným sústredením vytvoriť taký priestor, kde sa ľudia cítia pochopení.** Keď dokážu viesť tak pastorálny rozhovor, aby mohol vyvrcholiť v osobnej svedčovaní. Keď nebudú len verbalizovať problémy, vnášať usporiadanosť do zmätenej citovej oblasti i orientovať v každodenných problémoch radami – i keď aj to je mnoho – ale dovoľia vstúpiť do rozhovoru aj Tomu

⁹ MEYER-BLANCK, Michael. Die Bibel im Seelsorgegespräch, s. 135

¹⁰ MÖLLER, Christian. Wenn der Herr nicht das Haus baut, s. 102

tretiemu. Pastorálny rozhovor má vytvárať predpoklady pre vstup a zažitie Božej prítomnosti. Takýto rozhovor nachádza svoju poslednú záväznosť v udalosti osobnej spovede. Vtedy môže zažiť pastorizovaný vlastný div viery v Božiu blízkosť ako blízkosť oslobodzujúcu a toto spásonosné dianie má dôsledky pre dušu i telo človeka. V takýchto zážitkoch môže nájsť aj farár najhlbšie naplnenie svojho povolania za predpokladu, že aj sám bude vyhľadávať pastorizáciu pre seba. Veď aj on sám potrebuje podporu, povzbudenie, úľavu i korekciu. Je teda požehnaním pre zbor, ak majú takého farára, kde sa vedú aj takéto rozhovory a ktorý je horlivý aj v pastorizovaní po domácnostiach a nemocniciach. Avšak nech by bol akokoľvek usilovný, bola by to len časť potrebnej pastorálnej starostlivosti v zbere.

Je potrebné zapájať ďalších, aby sa mohla vytvoriť Möllerom spomínaná záchytná sieť. Möller sám to konkretizuje takto: „Potrebujeme práve kontaktnú sieť, ktorá je vytváraná pomaly, trpezlivo a obozretne. Môže to začať s vytvorením skupinky ľudí, ktorí sú ochotní podieľať sa na návštevnej službe. Môže sa začať snád aj tak, že sa na každej ulici nájde niekto, kto bude ochotný roznieť každý druhý mesiac niekoľko zborových listov, či časopisov. Je potrebné pracovať na osobných kontaktoch, s novopristáňovanými, či starousadlíkmi, s rodičmi konfirmandov, jubillantmi, s príbuznými pozostalých. Je veľa príležitostí a podnetov, na ktoré sa dá nadviazať.“¹¹

Július Filo vo svojej prednáške Dobrý pastier Ježiš Kristus v pastorálnej službe cirkevných zborov na Všeobecnej pastorálnej konferencii vo Zvolene v roku 2002 v tejto súvislosti hovoril o **potrebe získavania a prípravy spolupracovníkov** a o **pláne pastorálnej služby v cirkevnom zbere**.¹² Pri získavaní spolupracovníkov v cirkevnom zbere má kňaz vyhľadávať pastorálne dary pri jednotlivých členoch zboru a presbyterstvo na návrh farára schvaľuje pastorálnych spolupracovníkov cirkevného zboru. Pri príprave spolupracovníkov sa spomína vstupný kurz, priebežné stretnutia a doplnujúce kurzy. Pri pláne pastorálnej služby na jeden rok hovorí brat biskup o **pravidelných úlohách** a o **akútnych úlohách**. Pri pravidelných úlohách sa uvádzajú návštevy rodín detí, ktoré boli pokrstené, návštevy rodín, ktorých detí sa majú prihlásiť na vyučovanie náboženstva, pravidelný kontakt s rodinami, ktorých detí sa zúčastňujú na vyučovaní náboženstva, na konfirmačnej príprave, návštevy rodín presbyterov, spolupracovníkov, jubillantov, návštevy rodín z dôvodu nemoci, staroby, odcudzenia. Pri akútnych úlohách sa uvádza pastorálna príprava rodičov a krstných rodičov pred krstom, po krste, návšteva pozostalej rodiny, pastorálna príprava novomanželov, návšteva mladomanželov, návšteva chorých, zomierajúcich, návšteva jednotlivcov a rodín v rozličných krízach.

Do tretice si uvedme skúsenosti a objavovanie pastorálneho prejavovania sa cirkevného zboru Ulricha Schweingela, ktorý má na starosti pastorálne vzdelávanie ev. farárov v Nemeckej krajinskej cirkvi Hannover a je zborovým farárom v cirkevnom zbere Sv. Mikuláša v Hannoveri- Limmeri.

Pri pastorálnom vzdelávaní farárov si stanovili za **cieľ vzájomnú komunikáciu a objavovanie pastorálneho rozmeru všetkej práce** v cirkevnom zbere.

Spomína si, ako na pozadí fungovania systému jedného muža v cirkvi vypracoval v sedemdesiatych rokoch minulého storočia diplomovú prácu zameranú na vytváranie rozličných cieľových skupín v zbere podľa veku, pohlavia, záujmov. Išlo mu o to, aby v takýchto skupinách dochádzalo ku vzájomnej komunikácii, k rozhovorom, k vzájomnému počúvaniu, chápaniu. Tieto úvahy mladého teológa považuje za niečo, z čoho vychádza až dosiaľ pri svojej praxi v zbere i pri ďalšom pastorálnom vzdelávaní farárov.

¹¹ Tamže, s. 104

¹² FILO, Július. Dobrý pastier Ježiš Kristus v pastorálnej službe cirkevných zborov. Prednáška na Všeobecnej pastorálnej konferencii ev. farárov vo Zvolene, 2002

Čo mu však vtedy chýbalo, a čo dnes vidí ako potrebu jasnejšie, je nevyhnutnosť vnímania a vážneho prístupu k vlastným pocitom a hodnotám, odvahu a prirodzenosť komunikovať, **potreba osobného rastu a zrelosti**, ako to zdôrazňuje americký psychológ K. Rogers. Absolvoval neskoršie viacej kurzov klinického pastorálneho tréningu a tieto skúsenosti prakticky využíva vo svojom zbere, ktorý označuje za komunikatívny, pastorálny zbor. Zdôrazňuje, že pastorálne pôsobenie ľudia na sebe zažívajú, keď sa dokážu **vcítiť do polohy iného, keď sa dokážu rešpektovať a byť k sebe pravdiví**. Keď sa starajú o svoju dušu a pomáhajú v tom aj iným.

Rozvádza, ako sa to deje v jednotlivých vekových skupinách, v cirkevnej materskej škôlke, na detských službách Božích, na príležitostných dňoch detí, na mládeži, na biblických hodinách, na stretnutiach po službách Božích, pri vytváraní siete osobných vzťahov a kontaktov, pri zasadnutiach presbyterstva, pri spevokole a pod. Pri každej tejto cieľovej skupine v zbere je podporované toto vzájomné pastorálne pôsobenie vo vzájomnom zdieľaní sa, v rozhovoroch, spoločnej činnosti.

Okrem tohto pastorálneho prejavovania sa zboru samotného uvádza aj **svoju pastorálnu činnosť ako farára**. Ona súvisí s výkonom kazuálií, návštevami jubilantov, chorých, jednotlivcov i rodín. Na pastorálne rozhovory prichádzajú ľudia patriaci k jadrú zboru i zboru vzdialení. V týchto rozhovoroch ako i v skupinových rozhovoroch dochádza k realistickému sebauvímaniu, sebaepochopeniu, objavujú sa i rozvíjajú vlastné dary. Stále viac si potom ľudia dôverujú prevziať aj úlohy v zbere alebo v mestskej časti. Takéto široké spektrum pastorálneho diania na rozličných úrovniach v cirkevnom zbere je – ako hovorí Schweingel – pre neho pozadím, z ktorého rád vychádza aj pri ďalšom pastorálnom vzdelávaní farárov a ochotných spolupracovníkov pre pastorálnu prácu.¹³

Dalo by sa iste pokračovať pri objavovaní pastorálnych úloh v cirkevnom zbere dnes (napríklad v tomto smere využívať internet – predovšetkým vhodné pre mladú generáciu, písanie listov – Luther písal veľa pastorálnych listov a dokonca pietista A.H.Francke napísal okolo 40 000, náboženskú literatúru, časopisy, telefón, iné médiá, spájať pastorálnu činnosť s diakoniou, misiou, vzdelávacou činnosťou v zbere, duchovne sprevádzať počas významných životných etáp s liturgickým rámcom a primeraným programom napr. pri vstupe do škôlky, školy, pri výročiach konfirmácie a pod.).

Nakoniec treba povedať, že túto pastorálnu službu by sme mali konať radi a vo vedomí, že máme čo ponúknuť aj súčasnému človeku. Na odvekú ľudskú túžbu po relaxácii, po zbavení sa bremena a obnovení sily, modlitbu. Na túžbu po prežívaní života v spoločenstve, spoločenstvo svätých – cirkev, na odvekú ľudskú túžbu po duchovnom vodcovi a sprievodcovi pastorálnu prudenciu pastorizátorov. Na túžbu po dobrom slove, dobrej rade Bibliu. Na ľudskú túžbu po pokoji a harmónii, zvesť o odpustení, ospravedlnení z milosti Božej. Na odvekú ľudskú túžbu po nadobúdaní nových síl požehnanie, ktoré prichádza od Boha. Toho by sme si mali byť vedomí, aké poklady nám boli zverené na spravovanie a odovzdávanie ďalej.

Možno vás niektoré veci podnietili a začali ste uvažovať, čo by sa dalo praktizovať v kontexte vášho cirkevného zboru, alebo vás napadli nejaké nové možnosti a bolo by veľmi dobré, keby ste sa s nimi aj s inými podelili.

Citovaná literatúra:

¹³ SCHWEINGEL, Ulrich. Die Entdeckung der seelsorglichen Gemeinde, s. 238 - 249

BÄREND, Hartmut. Johannesevangelium. In MÖLLER, Christian. (Hg.) *Geschichte der Seelsorge in Einzelporträts*. Bd. 1. Göttingen : Vandenhoeck & Ruprecht, 1994. ISBN 3-525-62339-9.

FILO, Július. *Dobrý pastier Ježiš Kristus v pastorálnej službe cirkevných zborov*. Prednáška na Všeobecnej pastorálnej konferencii ev. farárov vo Zvolene, 2002.

KRIVÝ, Vladimír. K akým hodnotám sa ľudia na Slovensku hlásia. Analýza zistení z výskumu GfK v roku 1996.

MEYER-BLANCK, Michael. Die Bibel im Seelsorgegespräch. In MEYER-BLANCK, Michael, WEYEL, Birgit. (Hg.) *Arbeitsbuch Praktische Theologie*. Gütersloh : Gütersloher Verlagshaus, 1999, s. 128 -136

MÖLLER, Christian. *Wenn der Herr nicht das Haus baut*. Göttingen : Vandenhoeck & Ruprecht, 1993. ISBN 3-525-60385-1.

SCHWEINGEL, Ulrich. Die Entdeckung der seelsorglichen Gemeinde. In STEINHÄUSER, Martin, RATZMAN, Wolfgang. (Hg.) *Didaktische Modelle Praktischer Theologie*. Leipzig : EVA, 2002, s. 238 -249

SMOLÍK, Josef. Kapitoly z paměti. In *Kostnické jiskry*. 2003, Roč. č. 37, s. 4

SMOLÍK, Josef. *Pastýřská péče*. Praha : Kalich, 1991. ISBN 80-7017-276-2.

ZIEMER, Jürgen. *Seelsorgelehre*. Göttingen : Vandenhoeck & Ruprecht, 2000. ISBN 3-8252-2147-4.

Mgr. Jozef Benka, PhD

Peer reviewed by:

(Recenzenti) Mgr. Samuel Mišiak, PhD

Mgr. Miroslav Hvožd'ara, PhD

Doc. ThDr. Ján Grešo